

Zini, sargā, copē!

Dīķu apsaimniekošana – grūts, bet sirdij tuvs darbs

Viesu nama *Skultes muižas* saimnieks Guntis Priede rāda vienu no karpām, kas noķerta paša apsaimniekotajā dīķī

Šī ir pirmā sezona, kad interesentiem maksājamai apsaimniekošanai viesu nama *Skultes muiža* dīķi. Pavisam to ir četri, bet copei atvērti divi. Viesu nama saimnieks **Guntis PRIEDE** piekrita sarunai par dīķu apsaimniekošanu. – *Tas ir grūts darbs, bet man ļoti patīk*, – viņš teica.

Skultes muiža un attiecīgi arī tās dīķi G. Priedes īpašumā nonāca pirms četriem gadiem. Sarunbiedrs stāstot uzbūvēja ainu, kā šobrīd iekoptā teritorija izskatījies pirms vairākiem gadiem. Platība ap dīķiem un pašas ūdenstilpes bija aizaugušas. Lielākajam dīķim varēts pieiet un ieraudzīt ūdeni tikai vienā stūrī, kur tagad iekārtota peldētava un uzstādīta pontonu laipa. Tajā galā tilpnes dziļums sasniedz 4 m, bet vidēji tā dziļums ir 2,5 m. – *Varētu sacīt, ka viscaur bija mežs. Krastā bija veci, jau izgāzušies koki. No tiem dažus atstāju. Tagad viss sakopts, izžāvēts. Gar dīķi iestādīju simt liepu aleju, kas izgaismota*, – stāsta viesu nama saimnieks, kurš atzīst, ka viņam patīk pārvērst džungļus sakoptā vietā. Starp citu, ūdenstilpes ar ekskavatoru viņš tīrījis pats. G. Priede teic, ka tie nav nedz pirmie, nedz pēdējie dīķi, ko viņš iekops, jo dīķu kopšanas pakalpojumu piedāvā arī citiem.

Abos viesu nama dīķos, ko saimnieks aizved aplūkot, dzīvo liela zivju sugu dažādība. Šis tas – līdakas un arī kāds zutis – te mituši jau senāk. Cik sarunbiedram zināms, neviens tos te nav laidis. Ik pa laikam kādam copmanim tie uzķeroti. Pirmo zuti G. Priede dabūjis pats – tīrot dīķi, iesmēlis to ekskavatora kausā. Daudzas zivis dīķos viņš ielaidis. Ik gadu tiek atvestas karpas (šopavas ar tādām jau ielaistas un iecerēts, ka rudenī tām būs papildinājums) un līņi, tāpat ielaistas jūras karūsas, amūri, platpieres. Sākotnēji

caurules, kas abus dīķus savieno, bija norobežotas ar sietu, bet vienubrīd kaut kas (vai kāds) bija to nodabūjis nost. Tādējādi jūras karūsas aizmigrējušas uz lielo dīķi, bet karpas – uz mazāko. Papildus zivīm tur mīt arī platspīļu vēži. Iemītņieki zivju resursu papildināšanai gādāti gan no vietējiem, gan citu pašvaldību audzētājiem. Sarunbiedrs atklāj ieceru lielākajā dīķī ielaist arī foreles. – *Te ļoti savairojušās mailītes. Tādēļ nelielā skaitā ielaidīšu foreles, kas varētu tikt ar tām galā. Būs interesanti vakaros paskatīties, kā foreles lēkā pa ūdeni*, – stāsta apsaimniekotājs. Kā foreles sadzīvos ar karpām, kam patīk rakties pa dūņām? Saimnieka pieredze rāda, ka foreles ar karpām un līņiem sadzīvo diezgan veiksmīgi, īpaši, ja ūdenstilpē nodrošināta caurtece. Tāpat izmēģinājis, ka foreles, kas, kā tiek uzskatīts, ēd tikai peldošu vai lēni grimstošu barību, tomēr labprāt ieturties arī ar graudiem no karpu barotavas. Jā, un zivis ūdeņos nav tikai jālaiž iekšā, piemēram, līdakas un līņi vairojas arī dabiskajā nārstā. Savukārt karpas, sasniegušas pietiekamu izmēru, varētu sākt nārstot šogad.

Zivis G. Priede katru dienu piebarojot. Rezultātā, piemēram, karpu svara pieaugums vienas sezonas laikā ir apmēram no pusotra līdz diviem kilogramiem. – *Ja kāds no makšķerniekiem to lasīs, teiks, ka meloju*, – smejas viesu nama saimnieks. Pērn ūdenstilpē ielaistas jaunās karpiņas svarā no puskilograma līdz kilogramam. Nu ķeras jau tādas, kas smagākas par trim kilogramiem. Arī līņi sasnieguši svaru virs diviem kilogramiem. Kāda brīnumbarība gan rada tādu masas pieaugumu? Izrādās, kviešu graudi un neskopošanās! Ik dienu saimnieks zivīm izbaro 30 l šo graudu. – *Tās apēstu daudz vairāk, ja dotu, bet*

nedrīkst. Kaut kas tām jāsameklē arī pašām. Dabīgās barības bāze te paliela, jo dīķis ilgu laiku bija aizaudzis, – skaidro G. Priede, kuram, ja ir laiks, patīk dīķos arī pašam maksājamai makšķerēt.

Pie muižas esošie dīķi (kopumā četri) savā starpā ir savienoti, caurplūstoši, tādējādi ūdens iemītņiekiem nedraud slāpšana nedz zem ledus ziemā, nedz karstumā. Divus dīķus, kas atrodas otrpus ceļam, neapsaimnieko, jo uz tiem ikvienam ir brīva pieeja no pašvaldības teritorijas – *Skultes muižas parka* – puses. Īpašniekam neatmaksātos tajos papildināt un uzturēt zivju resursus. Uz tiem pārcēlušies bebris, kas iepriekš saimniekojuši viesu namam tuvākajos dīķos. G. Priede stāsta, ka šie dzīvnieki bijuši ļoti čakli – ik nedēļu nograuzuši vidēji 20 apkārt dīķiem augošo koku. Baidījies, ka bebris nenoskata arī alejas izveidošanai iestādītās liepiņas. Cīņa ar dzīvniekiem bijusi nikna. Izķerti astoņi graužēji. Tagad abi dīķi no diviem tālākajiem nodalīti ar speciāliem sietiem, tādēļ bebris īpaši vairs necenšas atgriezties agrākajā mājvietā. Toties jaunajā vietā jau izveidojuši dambi.

Atskatoties uz *Skultes muižas* teritorijā paveikto, sarunbiedrs atzīst, ka darbs ieguldīts ļoti liels. Viņš ir apņēmības pilns īstenot jaunas idejas, lai ainavu padarītu acij vēl tīkamāku. Kopš aizaugums ap dīķiem iztīrīts, paveras plašs zāliens. Tajā saimnieks iecerējis izfrēzēt atsevišķus nogabalus un apsēt ar rudzupuķēm un magonēm, lai izkrāsotu uzkalniņu. Tāpat lielākā dīķa otrā (viesu namam tuvākajā) galā, kur izveidota platforma uz pontoniem, apstādīt ar ūdensrozēm. Protams, paturot prātā, ka tās nedrīkst aizlaist augam pa visu ūdenstilpi. – *Būs smuki, kad tās ziedēs*, – sapņo G. Priede.

Tematiskajam pielikumam jau piektā sezona

Šogad tematiskajam pielikumam *Zini, sargā, copē* sākusies jau piektā sezona. Arī šogad īstenojam Limbažu novada pašvaldības projektu, ko atbalstīja Latvijas Zivju fonds, sabiedrības informēšanai par zivju resursu pētījumiem, to racionālu un saudzīgu izmantošanu, atražošanu un aizsardzību. Šādu projektu sadarbībā ar Limbažu un Salacgrīvas novada pašvaldībām īstenojam arī iepriekšējos četrus gadus.

No maija līdz pat novembrim reizi mēnesī *Ausekļa* tematiskajā lapā *Zini, sargā, copē!* turpināsim lasītājus informēt par jautājumiem, kas saistīti ar ūdeņiem un to iemītņiekiem, par šo resursu sargāšanu, papildināšanu un saprātīgu izmantošanu. Maija tematiskajā pielikumā lasiet par uzņēmēja pieredzi dīķu iekopšanā un apsaimniekošanā, par pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskā institūta *BIOR* īstenoto lasēnu un taimēnu skaitīšanu Salacā, tāpat uzziniet, kāpēc Latvijā un arī mūsupusē zinātnieki ievāc ezeru un dīķu nogulumu paraugus, kā arī to, kā mūsupusē rit līdaku un karpu maksājamās sezonas.

Līga LIEPIŅA

Tematiskajā lapā izmantoti
Kristapa AUZENBERGA zīmējumi

Līdaku sezona sākusies, bet lomi vidēji

Līdz ar maija pirmo dienu makšķernieku vidū ierasti sākas rosība, jo beidzies līdaku nārsta liegums un var doties tās copēt. Lielākoties, cik dzirdēts, līdakas copmaņiem ķeras, taču ar izmērā brangajām gan visiem pagaidām tik ļoti neso-

kas. Vidrižu pagasta viesu nama *Kundziņu salas* dīķī mīt prāvas līdakas. Šonedēļ vismaz septiņus kilogramus smagu *krokodilu* izvilcis saimnieces Ilzes Grasmanes tētis Ivars. Makšķernieks līdaku noķēra uz dzīvo ēsmu – raudiņu. Meita stāsta, ka viņam copēt patīk un viņš brauc uz viesu namu palīgā maksājamai makšķerēt tieši lielās līdakas, lai tās neizēd citas ūdenskrātuvē mītošās zivis. Dīķī, kas izveidots pirms padesmit gadiem, dzīvo ne vien līdakas, bet arī karpas, karūsas, asari, raudas, līņi un amūri. I. Grasmane atklāj, ka dīķī laistas vien karpas un amūri, pārējo zivju populācija pašizveidojusies – visticamāk, tās šurpu ienestas vēl kā ikri, pielipuši pie ūdensputnu pleznām. Minētā brangā līdaka ir otrā, kas šogad noķerta viesu nama dīķī. Pirmā, kas izvilta ziemā, bijusi mazāka par maija guvumu.

Limbažu novada pašvaldības aģentūras ALDA direktors Jānis Remess atgādina, ka Limbažu un Augstrozes Lielzeros no laivām varēs maksājamai makšķerēt, sākot ar 1. jūniju, kad sāksies zandartu cope. Pagaidām no krasta abās ūdenstilpēs līdakas maksājamai salīdzinoši retāk. Toties copmaņi aktīvi sēž uz karūsam, jo tās labi ķeras, turklāt izmērā ir palielas. Otrdien Limbažu Lielzerā noķerta aptuveni kilogramīga karūsa. J. Remess stāsta, ka Dūņezērā, sākot līdaku copes sezonu, maksājamai diezgan daudzi un kaut ko arī noķēruši. Pārsvārā lomā ir pusotrkilogramīgas zivis. Sarunbiedrs dzirdējis, ka arī citās ūdenstilpēs pagaidām lielu līdaku lomu nav bijis.

Katvaru ezera apsaimniekošanas biedrības vadītājs Jānis Krūmiņš stāsta, ka viņam zināmā lielākā šosezon Katvaru ezerā noķertā līdaka ir četriniece. Par smagākām viņš nav dzirdējis. Uz līdakām maksājamie brauc, bet mazāk nekā citus gadus.

Lādes ezerā jauns aprīkojums zivju resursu sargāšanai

Latvijas Zivju fonds šogad atbalstījis vairākus projektus mūsupusē novados. Par daudziem jau esam informējuši un turpināsim rakstīt. Ar 4330 eiro

līdzfinansējumu atbalstīta arī Limbažu novada pašvaldības iecere par zivju resursu sargāšanu Lādes ezerā. Ezera apsaimniekošanas biedrība *Lādes ezers*

par šo finansējumu ekipēsies ar eholoti un laivas motoru. Iepriekšējais motors savu laiku jau krietni nokalpojis.

Turpinājums – 13. lpp.

 Sākums – 12. lpp.

Arī upju tīrīšana palīdz no atkritumiem atbrīvot piekrasti un jūru

Kad Limbažu Liel ezerā pludmalē tika pacelts starptautiskais tūrisma ekosertifikāts Zilais karogs, bija iespēja parunāt ar karaļa vedēju – Vides izglītības fonda vadītāju Jāni Ulmi. Fonds un tā atbalstītāji rīko ikgadējo kampaņu *Mana jūra*, kuras laikā tiek veikts jūru piesārņojošo atkritumu monitorings valsts piekrastē, tai skaitā vairākās vietās mūsdiā. Jūlija sākumā kampaņai tiks dots jau desmitais starts. *Manas jūras* iepriekšējo gadu rezultāti rāda, ka plastmasas atkritumu īpatsvars top arvien lielāks. J. Ulmem grūti saprast, kādēļ joprojām cilvēki atkritumus mēdz atstāt dabā. Iepriecinoši gan, ka tagad sāksies cīņa ne vien ar sekām, bet arī cēloņiem. Sarunbiedrs atgādina, ka valstī tiek ieviesta dzērienu iepakojuma depozītsistēma, kas, domājams, samazinās plastma-

sas pudeļu īpatsvara procentu starp dabā atrastajiem atkritumiem. Tāpat no 3. jūlija Eiropas Savienība liegusi ievest vai tirgot vienreizlietojamās plastmasas izstrādājumus. Savukārt peldvietās, kas iesaistījušās Zilā karaļa programmā, nedrīkst tirgot plastmasas iepakojuma frakcijas.

Auseklī rakstījām par makšķernieku kluba *Salackrasti* iniciatīvu atbrīvot no atkritumiem Salacas upes krastus no Korģītes ietekas tajā līdz pat Salacgrīvas ostas teritorijai. J. Ulme uzliedz šādu makšķernieku aktivitāti un līdzatbildību, jo tas attiecīgi samazina arī piekrastē atrodamos atkritumus, kas piesārņo jūru. Tiesa, viņš norāda, ka upju ieneses nevar nošķirt no krasta ienesēm, ja vien tās *nenokēr* pašā ūdenstecē. Pirms dažiem gadiem, īstenojot projektu, mēģināts to darīt, bet tobrīd nesekmējās, jo process laikietilpīgs un arī resursus prasošs. Taču aplēses ir. – *Pavasara palos upes ienes jūrā diezgan lielu apjomu atkritumu. Vidzemes pusē tā ir Pēterupe Saulkrastos un, iespējams, arī Salaca, – stāsta sarunbiedrs. Savukārt lielajām upēm, piemēram, Lielupei vai Daugavai attiecīgi ievērojamāki arī ienešu apjomi.*

Arī mūspuses ūdenskrātuvēs veic nogulumu izpēti

Pagājušajā nedēļā Alojās novada ūdenstilpes – Purezeru, Ungurpils ezeru un Granču dīķi Puikulē – apmeklēja Latvijas Universitātes (LU) profesors Normunds Stivriņš un viņa palīgs Alekss Maksims, kura saknes meklējamas šajā novadā. Viņi ūdenskrātuvēs ņēma nogulumu virskārtas paraugus, lai izpētītu to sastāvu. Orientējies mūspusē viņiem palīdzēja Ezeru un purvu izpētes centra valdes priekšsēdētāja puikulierte Ilze Ozola.

Ar speciālu iekārtu pētnieki ievāc paraugus no attiecīgā ezera vai dīķa nogulumu, dūņu virsējiem slāņiem. Šim nolūkam tiek izraudzīta ūdenskrātuves dziļākā vieta, kur slānis varētu būt iespējami biežāks. To palīdz noteikt laivai īpaši piestiprināts sonors. Pētnieki katrai paraugošanas vietai analizēs putekšņus un neputekšņus, ko satur nogulumu virsējie slāņi. Papildus ņems vērā arī katras ūdenstilpes apkārtnē veģetācijas kartes, ģeoloģiju, sasaistot to ar situāciju ezerā vai dīķī. Tādējādi tiks iegūti instrumentālie klimatiskie dati, ainavu sastāvs (ar Ģeogrāfiskās informācijas sistēmu) un veikta visu datu savstarpējā salīdzināšana. Plānots izveidot mūsdienu putekšņu un pirmo reizi Baltijā arī citu mikroskopisko atlieku jeb neputekšņu datubāzi, kā arī demonstrēt iegūto datu izmantošanas iespējas, rekonstruējot klimata un ainavas izmaiņas. Iegūtie dati, kas pavērs jaunus apvēršus kvalitatīviem un kvantitatīviem pētījumiem, tiks prezentēti divās zinātniskajās publikācijās, pamatdatus integrēs Eiropas Mūsdienu putekšņu datubāzē. – *Šis ir ļoti apjomīgs projekts, kas noder zinātniskiem pētījumiem un arī sabiedrības informēšanai. Šobrīd šādu datu par Latviju trūkst, – skaidro sarunbiedre.*

Latvijas Universitātes pārstāvji Normunds Stivriņš (no labās) un viņa palīgs Alekss Maksims rāda, ar kādu iekārtu tiek ievākti paraugi no ūdenstilpju nogulumu augšējās kārtas

Šīs aktivitātes notiek saistībā ar Latvijas Zinātnes padomes atbalstītu un LU īstenojamu projektu *Putekšņu un citu mikroskopisko atlieku references tīkla izveide Latvijas teritorijā – fundamentāls pamats klimata, ainavas, veģetācijas un ūdens kvalitātes rekonstrukcijām un modelēšanai*. Projekta vadītājs N. Stivriņš šo aktivitāti īsteno kopš gadu gaitā, un tās noslēgums gaidāms šī gada beigās. I. Ozola stāsta, ka šajā laika periodā pētnieki ievāc paraugus no pavisam 78 mūsu valsts dabiskajām un mākslīgajām ūdenskrātuvēm. No tām padomīt ūdenstilpes apsekojamas mūspuses novados. Dažas apsekošanas jau šonedēļ, bet nākamā tūre, kad pētnieki ievāc paraugus Ziemeļvidzemē, tostarp šaipusē, iecerēta jūnija vidū.

Ilzes OZOLAS foto

Salacā turpinās lašu un taimiņu smoltu uzskaiti

Smoltu uzskaites murdus Salacā pārbauda institūta BIOR zinātniskais asistents Jānis Kolants

Šobrīd Salacā turpinās lašu un taimiņu smoltu uzskaiti. Tāpat kā citus gadus zinātniskais institūts BIOR šo darbu uzsāka aprīļa otrajā pusē un turpinās aptuveni līdz jūnija vidum – brīdim, kad lašu un taimiņu smoltu migrācija uz jūru būs beigusies. BIOR Zivju resursu pētniecības departamenta vadītājs Didzis Ustups teic: – *Līdz šim iegūtie dati liecina, ka 2019. gada nārsts būs noticis ar labiem vai pat ļoti labiem rezultātiem. Pašlaik jūrā atgriežas lašveidīgo pēcteči, kuru mammas upē iepeldēja tā gada rudenī.*

Institūta darbiniekiem ir zināms, ka vietējie iedzīvotāji pievērs pastiprinātu uzmanību tam, kā notiek uzskaitē, un ar kritiku neskopojas. Lai šogad nebūtu ne mazāko šaubu, ka vietējais zvejnieks, kam uzticēts uzskaites murds, darbu veic kvalitatīvi, uzskaitēs kopā ar zvejnieku katru dienu piedalās arī BIOR pētnieki. D. Ustups vērtē, ka rezultāti no pētniekiem ievērojami neatšķiras, tāpēc, viņaprāt, iepriekš izskanējušie pārmetumi ir nevietā. Sarunbiedrs gan piebilst, ka nodrošināt pastāvīgu BIOR pārstāvju klātieni Salacgrīvā ir dārgāk, bet puīši esot pat priedīgi uz mainām pavadīt nedēļu pie upes. Vēl viens viņu saņemtais jautājums ir par to, kāpēc zveja notiek naktīs. Atbilde vienkārša – tieši tad notiek migrācija. Arī šogad veiktie eksperimenti apliecināja, ka smoltu migrācija gaišajā diennaktī laikā nenotiek, un pa dienu var nokert vien dažādu drazu, kas peld pa Salacu. D. Ustupu šajā ziņā upe šogad ļoti pārsteigusi – lielākais loms bija bojāgājusi mežacūka. Uzskaites murdu ceļ arī no ūdens pulksten 7 no rīta, tad zivis sašķiro, nomēra un nosver. Daļu no tām atbrīvo turpat, daļu iezīmē un ved uz trešo taci. Tā var konstatēt, cik daudz smoltu tiek noķerts un kāda daļa no migrētājiem paliek murdā. D. Ustups lēš, ka pēdējos trīs gados lašveidīgo skaits nedaudz audzis. Tomēr par īsteni ražīgu nārstu var runāt tikai tad, ja smoltu skaits pārsniedz 22,5 tūkstošus. – *Ja tādi būtu katru trešo gadu, kā gadsimta sākumā, tad varētu teikt, ka Salacā viss ir kārtībā, – zinātnieks saka. Diemžēl šis skaits no pēdējiem desmit gadiem sasniegts tikai vienā.*

BIOR pārstāvis stāsta, ka ir divi risinājumi, lai upē arī nākamajām paaudzēm būtu kaut kas makšķerējams. Viens ir ierobežot makšķerēšanu un zvejniecību, otrs – rūpēties par upi. Viņš gan atzīst, ka šajā ziņā tiek darīts aizvien vairāk. Teiksim, biedrība *Makšķernieku klubs «Salackrasti»* un Vidzemes zvejnieku biedrība veic nārsta vietu atjaunošanu. Šādus projektus aizvien dāsnāk atbalsta Zivju fonds. Arī zinātnieki ir apņēmības pilni dot savu ieguldījumu lašveidīgo populācijas saglabāšanā, cenšoties noskaidrot, kur ir problēmas un kas jādara to novēršanai.

Pērn pirmo gadu zinātnieki centās no-

skaidrot, cik tad zivju dodas uz nārstu. Lašveidīgos skaitīja ar inovatīvu metodi – zivju reģistratoru, kas aprīkots ar videokameru un skeneri. Tas katru zivi nomēra, ļaujot aprēķināt tās teorētisko svaru, un pat spēj atšķirt mātīti no tēviņa. Konstrukcija (sēta), uz kuras šo iekārtu uzstādīja, bija novietota Salacā pie trešā nēģu tača. D. Ustups vērtē, ka eksperiments izdevās daļēji. To apturēja tehnisks defekts vienā no reģistratora detaļām. Rūpnīca Islandē kļūdu atzina, bet tās labošana prasīja trīs nedēļas, līdz ar to uz korektiem datiem vairs cerēt nevarēja. Tas, ka par labošanu BIOR maksāt nenācās, bija vājš mierinājums, jo zaudēts tika gan laiks, gan reputācija. Jāpiebilst, ka institūts apsoltis pēc trīs šādas uzskaites gadiem dot atzinumu, vai lašus makšķerēt varētu atļaut arī septembrī. Vasarā reģistrators atgriezīsies Salacā, kaut nedaudz citā vietā – augšup pa upi, kur mierīgāka straume. D. Ustups gan teic, ka arī spēcīgākā uzskaites sēta turējās diezgan labi. Tās izgatavotāji – vietējā SIA NOBE – savu darbu daļu izdarīja teicami.

Vasaras beigās BIOR īsteno vēl vienu projektu, kura mērķis ir noskaidrot, kas tad īsti notiek ar Salacā nārstojošajiem lašveidīgajiem. Tos noķers, aprīkos ar raidītājiem, kas ļaus izsekot zivju gaitām. Ir iecerēts piesaistīt divus līdz četrus makšķerniekus, kuri palīdzēs zinātniekiem, lašveidīgos noķerot ar spinningu. Viņus izvēlēsies, rīkojot konkursu, jo interese piedalīties, visticamāk, varētu būt liela. Sekojiet informācijai!

D. Ustups norāda, ka Salacai ir laba prakse – tiek stingri pieprasīts, lai makšķernieki, kuri iegādājušies licences, atskaitītos par to izlietojumu. Pretējā gadījumā nākamais divus gadus viņiem liegta to iegāde. Protams, labi būtu, ja ikviens šo nosacījumu izpildītu, norādot patiesos loms. Sarunbiedrs teic, ka, vērtējot upē notiekošo, nevar balstīties tikai uz zinātnieku iegūtajiem datiem, jo neviens uzskaites veids nav ideāls. Patiesība ir kaut kur pa vidu. Ļoti vēlētos, lai makšķernieki saprastu, ka arī viņu pienesums ir būtisks.

Rūdolfa TUTIŅA foto

Tematisko lapu atbalsta:

Par «Zini, sargā, copē!» saturu atbild projekta īstenotājs SIA «Izdevniecība Auseklis».

Lapu sagatavoja **Līga LIEPIŅA** un **Linda TAURIŅA**